

Vai sportists ir darbinieks? (1) (3/49/18)

Arvien vairāk Latvijas sportistu sasniedz ievērojamus rezultātus un gūst atzinību, nesot Latvijas vārdu pasaulei. Bieži vien viņi Latvijā ir noslēguši līgumus ar klubiem kā pašnodarbinātas personas, tomēr rodas daži jautājumi. Vai sportists ir pašnodarbināta persona vai darbinieks? Kāda ir šo tiesisko attiecību forma? Šajā rakstā - par tiesisko attiecību formu un tās juridiskajām un nodokļu sekām.

Sportists un profesionāls sportists

Saskaņā ar Sporta likumu sportists ir fiziskā persona, kas nodarbojas ar sportu un piedalās sporta sacensībās,¹ turpretī profesionāls sportists ir fiziskā persona, kas uz darba līguma pamata un par nolīgto samaksu gatavojas sporta sacensībām un piedalās tajās.²

Darba līguma būtiskas sastāvdaļas

Lai noskaidrotu tiesisko attiecību formu, jāaplūko darba līguma regulējums Civillikumā. Tā 2178. pants nosaka, ka "ar darba līgumu viena puse uzņemas strādāt otrai darbu par atlīdzību." Tātad darba līgumam ir divi priekšnosacījumi: 1) vienošanās par zināmu darbu un 2) vienošanās par atlīdzību. Tomēr judikatūra par darba līguma būtiskām sastāvdaļām atzīst arī -

- darbinieka pienākumu pakļauties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem,
- darba devēja pienākumu nodrošināt pienācīgus darba apstākļus,
- līguma rakstveida forma.³

Tiklīdz darbinieks un darba devējs ir vienojušies par visām būtiskajām līguma sastāvdaļām, darba līgums ir uzskatāms par galīgi noslēgtu. Turklāt saskaņā ar Darba likuma (DL) 39. pantu darba līgums uzskatāms par noslēgtu ar brīdi, kad darbinieks un darba devējs ir vienojušies par veicamo darbu un samaksu, kā arī darbinieka turpmāku pakļaušanos noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem.

Tātad sportists un darba devējs, pierādot savstarpējo vienošanos par visām DL 39. panta obligātajām prasībām, var pierādīt, ka līgums ir uzskatāms par darba līgumu, nevis, piemēram, pakalpojumu līgumu vai uzņēmuma līgumu. Ja ir noslēgts darba līgums, tad sportista un darba devēja tiesiskās attiecības regulē DL, un uz sportistu attiecas visas no DL izrietošās tiesības un pienākumi (ikgadējais atvaļinājums, darba tiesisko attiecību izbeigšanās u.c.). Taču strīdu gadījumā tikai tiesa var noteikt, vai līgumu var atzīt par darba līgumu un vai sportistam pienākas arī no DL izrietošās tiesības.

Nodokļi

Ja līgumā ir visas būtiskās darba līguma sastāvdaļas un tas atzīts par darba līgumu, tad darba devējam ir pienākums par darbinieku veikt visus nodokļu maksājumus saskaņā ar spēkā esošo normatīvo aktu prasībām. Neskaidros gadījumos, lai saprastu, vai tiesiskās attiecības var uzskatīt par darba tiesiskajām attiecībām no nodokļu aspekta, jāaplūko priekšnosacījumi un VID prakse. Lai identificētu nodokļu priekšrocības, jāaplūko, kādus nodokļus maksā pašnodarbināta persona un kādus - darbinieks.

Darbinieka nodokļi

Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem 2018. gadā no darbinieka algas ir jāveic valsts sociālās

apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI) un jāmaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis.

Saskaņā ar likumu “Par valsts sociālo apdrošināšanu” profesionāls sportists ir darba ņēmējs,⁴ var brīvprātīgi pievienoties pensiju apdrošināšanai⁵ un tā VSAOI objekts ir divas minimālās mēneša darba algas.⁶ Ja aprēķinātais VSAOI objekts ir mazāks, tad darba devējam ir pienākums samaksāt starpību,⁷ ko tas aprēķina, ievērojot likuma 20. panta pirmās, otrās, trešās un ceturtās daļas normas.

(*Nobeigums nākamajās īsziņās*)

¹ Sporta likuma 1. panta 9. apakšpunkts

² Sporta likuma 19. pants

³ Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskajā redakcijā. Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.–2400. p.). Otrs, papild. izd. Rīga, 2000, Mans īpašums, 503. lpp.

⁴ Likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 1. panta pirmās daļas (s) apakšpunkts

⁵ turpat 5. panta 3.³ daļa

⁶ turpat 14. panta 20. apakšpunkts

⁷ turpat 14. panta 21. apakšpunkts